ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr. A43008611
Lietas arhīva Nr. A43-0016-19/15
ECLI:LV:ADAT:2019:0618.A43008611.10.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2019.gada 18.jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs Māris Birzgalis,
tiesneši Kaspars Berķis un Linda Vīnkalna,

piedaloties pieteicējas SIA „MHK Abuls" pilnvarotajam pārstāvim /pers. A/, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas pārstāvēm /pers. B/ un zvērinātai advokātei Ievai Azandai, Finanšu ministrijas pārstāvjiem /pers. C/ un /pers. D/ un Ekonomikas ministrijas pārstāvim /pers. E/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „MHK Abuls" pieteikumiem par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu atlīdzināti zaudējumi.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja SIA „MHK Abuls" vērsās ar trīs iesniegumiem Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijā (turpmāk – Komisija) par zaudējumu atlīdzinājumu, lūdzot atlīdzināt zaudējumus, kas pieteicējai radušies sakarā ar to, ka Komisija laikā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim nebija noteikusi elektroenerģijas realizācijas vidējos tarifus, proti, tarifus, par kādiem atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmajai daļai ražotāji, kas elektroenerģijas ražošanai izmanto atjaunojamos energoresursus, bija tiesīgi pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam.

[2] Ar Komisijas 2011.gada 1.aprīļa lēmumu Nr.1-2.21/1449 „Par iesniegumu par zaudējumu atlīdzinājumu" (turpmāk – Lēmums) Komisija atteica atlīdzināt zaudējumus.

Lēmumā norādīts, ka ar 2010.gada 7.aprīļa lēmumu Nr.123 „Par iesniegumiem elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa noteikšanai" (turpmāk – 2010.gada 7.aprīļa lēmums Nr.123) Komisija ir izpildījusi Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 26.septembra spriedumu lietā Nr.A42379306, ar kuru Komisijai bija uzlikts par pienākumu izskatīt pēc būtības biedrības „Mazās hidroenerģijas asociācija" (turpmāk – Biedrība) un ZS „Dzirnavas" 2006.gada 24.februāra iesniegumus. Minētās tiesvedības ietvaros pieņemtajos tiesu nolēmumos Komisijai nav uzlikts par pienākumu noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu par noteiktu pagātnes laika posmu. Līdz ar to 2010.gada 7.aprīļa lēmumā Nr.123 nebija pamata noteikt, ka elektroenerģijas realizācijas vidējais tarifs, ar to saprotot elektroenerģijas tirdzniecības vidējo tarifu saistītajiem lietotājiem, uz Biedrību un ZS „Dzirnavas" attiecināms ar atpakaļejošu datumu, kā to lūdz arī pieteicēja.

[3] 2011.gada 16.maijā Administratīvajā apgabaltiesā saņemti SIA „MHK Abuls" pieteikumi par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuriem tiktu atlīdzināti zaudējumi. Pieteikumi pamatoti ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 26.septembra spriedumu lietā Nr.42379306 (atstāts negrozīts ar Senāta 2010.gada 11.marta spriedumu lietā Nr.SKA-6/2010) tika apmierināts Biedrības pieteikums, atzīstot par prettiesisku Komisijas 2006.gada 24.marta lēmumu Nr.78 un uzliekot Komisijai par pienākumu izdot administratīvo aktu. Sprieduma izpildes rezultātā Komisija pieņēma 2010.gada 7.aprīļa lēmumu Nr.123, nosakot, ka ar Komisijas 2010.gada 31.marta lēmumu Nr.118 „Par Komisijas 2010.gada 17.februāra lēmuma Nr.60 piemērošanu" noteiktais elektroenerģijas vidējais tarifs saistītajiem lietotājiem piemērojams kā elektroenerģijas realizācijas vidējais tarifs attiecībā uz iesniedzējiem, sākot ar 2010.gada 1.aprīli.

[3.2] Komisijas prettiesiskā un vainojamā rīcība, kas izpaudusies kā elektroenerģijas vidējā realizācijas tarifa nenoteikšana laika periodā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim, atbilstoši Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumam (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) ir nodarījusi zaudējumus pieteicējai, liedzot tai pārdot elektroenerģiju par tādu obligātā iepirkuma cenu, ko paredzēja Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmā daļa, t.i., par elektroenerģijas vidējo realizācijas tarifu. Pieteicējas zaudējumus veido starpība starp cenu, ko obligātā iepirkuma ietvaros ir samaksājis publiskais tirgotājs, un cenu, par kādu publiskajam tirgotājam būtu jāiepērk elektroenerģija, ja Komisija atbilstoši likuma prasībām būtu noteikusi elektroenerģijas vidējo realizācijas tarifu.

[3.3] Tā kā laika periodā no 2006.gada 1.marta līdz 2008.gada 1.oktobrim Komisija nenoteica vidējos elektroenerģijas realizācijas tarifus, šim periodam pieteicēja ir aprēķinājusi zaudējumus, ievērojot Komisijas noteiktā elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa (sākot no 2008.gada 1.oktobra), vidējo procentuālo attiecību pret AS „Latvenergo" apstiprināto tarifu grupā T-1.

[4] Komisija rakstveida paskaidrojumos tiesai norāda, ka pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[4.1] Komisija ir izpildījusi Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 26.septembra spriedumā iestādei uzlikto pienākumu un ir izdevusi 2010.gada 7.aprīļa lēmumu Nr.123. Spriedums nesatur pieteicējas minēto secinājumu, ka atbildētāja ir pieļāvusi prettiesisku bezdarbību, nenosakot vidējo elektroenerģijas tarifu laika posmā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim. Līdz ar to nav izpildījušies priekšnoteikumi atlīdzinājuma prasīšanai.

[4.2] Pieteikumā norādīts, ka pieteicējai ir nodarīti zaudējumi, jo pieteicējai ir liegta iespēja pārdot elektroenerģiju par tādu obligātā iepirkuma cenu, ko tai paredzēja Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmā daļa, t.i., par elektroenerģijas vidējo realizācijas tarifu. Visi pārējie pieteikumā norādītie secinājumi zaudējumu sakarā ir balstīti tikai un vienīgi uz pieteicējas pieņēmumiem par to, kādā apmērā atbildētājai būtu jānosaka elektroenerģijas realizācijas vidējais tarifs. Šāda pieteicējas pieeja zaudējumu aprēķināšanā vērtējama kā neatbilstoša Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta noteikumiem, jo faktiski paredz, ka Komisijai būtu bijis pienākums noteikt tieši pieteicējai vēlamo metodiku, kuras piemērošanas rezultātā būtu nosakāms elektroenerģijas realizācijas vidējais tarifs pieteicējas norādītajā apmērā.

Jebkādu zaudējumu esamība pieteicējai iespējama tikai tādā gadījumā, ja Komisija nosaka elektroenerģijas realizācijas tarifu, kas piemērojams attiecībā uz pieteicēju ar atpakaļejošu datumu un kas ir lielāks, nekā faktiski piemērotais laikā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim. Pieteicējas pieņēmumam, ka var iestāties vai ir iestājušies iepriekš minētie apstākļi, nav nekāda pamata.

[4.3] Atbilstoši likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 19.panta pirmajai daļai tarifu apmērs aprēķināms saskaņā ar noteikto tarifu aprēķināšanas metodiku. Savukārt minētā likuma 9.panta pirmā daļa noteic, ka tarifu aprēķināšanas metodikas noteikšana ir Komisijas funkcija, bet likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 11.panta pirmā daļa noteic, ka Komisija ir neatkarīga likumā noteikto funkciju veikšanā.

Ņemot vērā, ka Komisija nav izdevusi metodiku elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa noteikšanai, kas būtu piemērojama laika posmā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim, lai noteiktu elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu attiecībā uz pieteicēju, jebkādi pieņēmumi par šādas metodikas saturu nav nedz izsecināmi, nedz arī ticami pierādāmi. Komisija tarifu aprēķināšanas metodikas satura noteikšanā ir neatkarīga, un to nesaista pieteicējas viedoklis vai pieņēmumi. Pat tad, ja kādu iemeslu dēļ Komisijai būtu iespējams noteikt tarifu aprēķināšanas metodiku ar atpakaļejošu datumu, nav pamata uzskatīt, ka attiecībā uz pieteicēju piemērojamais vidējais elektroenerģijas realizācijas tarifs laika posmā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim būtu lielāks nekā faktiski piemērotais. Turklāt pieteicēja nav pat apsvērusi iespējamību, ka minētais elektroenerģijas realizācijas vidējais tarifs, ja Komisija noteiktu to pagātnes laika posmam, varētu būt arī vienāds ar faktiski piemēroto vai pat zemāks par to. Tādā gadījumā, iespējams, pieteicēja ne vien nebūtu cietusi nekādus zaudējumus, bet pat būtu guvusi nepamatoti lielus ieņēmumus.

[5] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2012.gada 17.oktobra lēmumu tiesvedība lietā apturēta līdz brīdim, kad stāsies spēkā tiesas nolēmums lietā Nr.A43004810. Ar Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 29.janvāra lēmumu tiesvedība lietā atjaunota.

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 25.novembra lēmumu tiesvedība lietā apturēta līdz brīdim, kad stāsies spēkā galīgais Eiropas Komisijas lēmums lietā SA37970 (šobrīd lieta SA.43140 (2015/NN)) „Atbalsts enerģijas ražotājiem". Ar Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 27.jūnija lēmumu tiesvedība lietā atjaunota.

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 8.maija lēmumu nolemts atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicināt Ekonomikas un Finanšu ministrijas.

[6] Finanšu ministrija norādījusi, ka sniedz paskaidrojumus tās kompetencē esošajos jautājumos.

[6.1] Saskaņā ar Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 9.panta pirmās daļas 1.punktu Finanšu ministrija veic plānoto atbalsta programmu vai individuālo atbalsta projektu paziņojumu sākotnējo izvērtēšanu. Saskaņā ar minētā likuma 9.panta pirmās daļas 2.punktu Finanšu ministrija ar Latvijas pārstāvniecības Eiropas Savienībā starpniecību nosūta Eiropas Komisijai attiecīgās atbildīgās institūcijas sagatavoto paziņojumu vai informāciju. Finanšu ministrija ir veikusi sākotnējo izvērtējumu komercdarbības atbalstam kompensācijas veidā, kas potenciāli varētu tikt ieviests, ja tiesa lietā pieņemtu spriedumu, nosakot pienākumu atlīdzināt zaudējumus pieteicējai.

Izvērtējot atbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktam, Finanšu ministrija norādījusi, ka pieteicēja ir saimnieciskās darbības veicēja, ka publisko resursu piešķiršana ar tiesas spriedumu kompensācijas veidā pieteicējai atbilst jēdzienam „valsts līdzekļi", ar to pieteicējai tiktu sniegtas tādas pašas ekonomiskās priekšrocības, kas tai būtu atbalsta atjaunojamās elektroenerģijas ražotājiem ietvaros, un ar to pieteicēja iegūtu selektīvu priekšrocību, ar kuru varētu tikt uzlabota pieteicējas konkurētspēja salīdzinājumā ar citiem saimnieciskās darbības veicējiem, darbojoties liberalizētā elektroenerģijas nozarē. Līdz ar to šāds pasākums atbilst visām komercdarbības atbalstu raksturojošām pazīmēm, un tas kvalificētos kā jauns komercdarbības atbalsts, uz kuru pilnīgi attieksies komercdarbības atbalsta kontroles mehānisms, kas noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.pantā.

[6.2] Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 veiktais saderības izvērtējums aptver sniegto atbalstu no 2007.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim. Minētajā lēmumā netika veikta zaudējumu atlīdzināšanas izvērtēšana, kas ir pieteikta konkrētajā lietā, jo tā nebija paziņota Eiropas Komisijai.

Ja Eiropas Komisija veiks atbalsta pasākuma – Administratīvās apgabaltiesas sprieduma par zaudējumu atlīdzināšanu pieteicējam izpildi – saderības ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu izvērtējumu, tā vērtēs Komisijas paziņojuma „Pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.-2020.gadam (2014/C 200/01), tai skaitā to 3.2.5.sadaļā noteikto nosacījumu izpildi. Ja Eiropas Komisija konstatēs, ka šāda kompensācija, kas noteikta ar apgabaltiesas spriedumu lietā, neatbilst nosacījumiem, šāds atbalsta pasākums būs uzskatāms par nesaderīgu ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu.

[6.3] Lai novērstu risku, ka apgabaltiesas sprieduma izpildes rezultātā tiks piešķirts jauns komercdarbības atbalsts, kas potenciāli var kvalificēties kā nesaderīgs ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu, pirms sprieduma pasludināšanas tas ir paziņojams Eiropas Komisijai, ievērojot procesuālos nosacījumus, kas noteikti regulā ES 2015/1589. Būtiski ir ievērot minētās regulas 3.punktā nostiprināto principu, ka atbalstu, par kuru ir nepieciešams iesniegt paziņojumu Eiropas Komisijai, nedrīkst izmaksāt, kamēr Eiropas Komisija nav pieņēmusi lēmumu, kas nosaka komercdarbības atbalsta saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu.

Ņemot vērā, ka pēc būtības pienākums atlīdzināt zaudējumus būs Ekonomikas ministrijai, kas ir atbildīga par atbalsta pasākuma ieviešanu lietā un kas ir vadošā valsts pārvaldes iestāde ekonomiskās (enerģētikas) politikas jomā, Ekonomikas ministrija tiks uzskatīta par atbalsta sniedzēju konkrētā sprieduma izpildē un būs atbildīgā iestāde par atbalsta pasākuma paziņojuma nosūtīšanu Eiropas Komisijai atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punktam.

[6.4] Ņemot vērā Eiropas Komisijas veiktās komercdarbības atbalsta kontroles obligāto raksturu, saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.pantu pieteicējai šajā lietā nevar rasties tiesiskā paļāvība uz komercdarbības atbalsta saņemšanu līdz brīdim, kamēr Eiropas Komisija, īstenojot savas ekskluzīvās tiesības, neizvērtēs plānotā pasākuma saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu.

[7] Ekonomikas ministrija rakstveida paskaidrojumos tiesai norāda turpmāk minētos apsvērumus.

[7.1] Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 norādīts, ka atbalsta programmas ietvaros atsevišķiem uzņēmumiem ir bijusi ievērojama pārkompenācija, un kādiem nosacījumiem jāizpildās, lai novērstu šādu pārkompensāciju (minētā lēmuma 30. un 100.punkts). Ekonomikas ministrija Latvijas valsts vārdā apņēmās novērst pārkompensācijas risku.

Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 atzīts, ka līdz 2007.gada 1.jūlijam elektroenerģijas tirgus Latvijā nebija liberalizēts. Minētajā lēmumā veiktais

saderības izvērtējums aptver sniegto atbalstu no 2007.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim un veikts saskaņā ar Komisijas pamatnostādnēm par valsts atbalstu vides aizsardzībai (2001/C 37/C) un Komisijas pamatnostādnēm par valsts atbalstu vides aizsardzībai (2008/C 82/01). Taču minētajā lēmumā netika veikta zaudējumu atlīdzības izvērtēšana, jo tā nebija paziņota Eiropas Komisijai. Līdz ar to Eiropas Komisijas lēmums SA.43140 neaptver zaudējumu atlīdzības īstenošanu, kas ir šīs administratīvās lietas pieteikuma priekšmets.

[7.2] Gadījumā, ja Eiropas Komisija veiks atbalsta pasākuma (apgabaltiesas sprieduma izpildes par labu pieteicējai) vērtēšanu, tā vērtēs saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu un Komisijas paziņojuma „Pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.-2020.gadam (2014/C 200/01) 3.2.5.sadaļā noteikto nosacījumu izpildi. Ja Eiropas Komisija savā izvērtējumā konstatēs, ka šāda kompensācija, kas noteikta ar apgabaltiesas spriedumu lietā, neatbilst nosacījumiem, šāds atbalsta pasākums būs uzskatāms par nesaderīgu ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu.

[7.3] Saskaņā ar Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 9.panta pirmās daļas 1.punktu Finanšu ministrija veic plānoto atbalsta pasākumu sākotnējo izvērtēšanu.

[8] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 20.jūnija lēmumu nolemts lūgt Eiropas Komisiju sniegt atzinumu par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu lietā.

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 6.decembra lēmumu nolemts apvienot vienā tiesvedībā administratīvās lietas Nr.A43008611, Nr.A43008811 un Nr.A43008711, piešķirot apvienotajai lietai numuru Nr.A43008611.

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 7.decembra lēmumu tiesvedība lietā apturēta līdz Eiropas Komisijas atzinuma saņemšanai Administratīvajā apgabaltiesā.

2018.gada 17.decembrī Administratīvajā apgabaltiesā saņemts Eiropas Komisijas 2018.gada 12.decembra atzinums (turpmāk – Eiropas Komisijas atzinums).

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 17.decembra lēmumu tiesvedība lietā atjaunota.

[9] Finanšu ministrija papildu paskaidrojumos saistībā ar Eiropas Komisijas atzinumu, kā arī 2019.gada 11.februāra un 10.aprīļa rakstveida paskaidrojumus norāda turpmāk minētos apsvērumus.

[9.1] Tā kā apgabaltiesas spriedums lietā var kvalificēties kā jauns komercdarbības atbalsts, no komercdarbības atbalsta piešķiršanas viedokļa nav nozīmes, kad faktiski notika elektroenerģijas tirgus liberalizācija Latvijā. Piešķirot šādu atbalstu, tā saderība ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu būtu jāvērtē atbilstoši sprieduma stāšanās brīdī aktuālajam komercdarbības atbalsta regulējumam.

[9.2] Eiropas Komisija atzinuma 27.apsvērumā ir skaidri norādījusi, ka prasības nevar tikt uzskatītas par zaudējumu atlīdzības prasībām, un tiesai jāvērtē, vai ar spriedumu netiks piešķirts jauns komercdarbības atbalsts.

Finanšu ministrija savas kompetences ietvaros jau ir veikusi sākotnējo izvērtēšanu saskaņā ar Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 9.panta pirmās daļas 1.punktu. Finanšu ministrija uztur secinājumu, ka ar apgabaltiesas sprieduma par zaudējumu atlīdzināšanu pieteicējai izpildi pasākums kvalificēsies kā jauns komercdarbības atbalsts, uz kuru pilnībā attieksies komercdarbības atbalsta kontroles mehānisms, kas minēts Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.pantā.

Ievērojot Eiropas Komisijas atzinuma 33.apsvērumā norādīto, ar apgabaltiesas spriedumu jauna komercdarbības atbalsta piešķiršana atbilstoši Eiropas Komisijas lēmumam SA.43140 nav iespējama, jo minētais lēmums un ar to veiktais saderības izvērtējums neaptver komercdarbības atbalsta piešķiršanas iespējas pēc 2012.gada 31.decembra.

[9.3] Ar jēdzienu „atbalsta piešķiršanas diena" valsts atbalsta regulējuma izpratnē saprot dienu, kad saņēmējam saskaņā ar piemērojamo valsts tiesisko regulējumu ir nodotas likumīgas tiesības saņemt atbalstu. Tas jāņem vērā, vērtējot Eiropas Komisijas atzinuma 36.apsvērumā sniegto skaidrojumu. Finanšu ministrijas ieskatā apgabaltiesas sprieduma spēkā stāšanās brīdis (ja apgabaltiesa piešķirs jaunu komercdarbības atbalstu pieteicējai) būs uzskatāms par atbalsta piešķiršanas dienu. Līdz ar to, lai nodrošinātu jaunā atbalsta likumību un saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu, jaunajam komercdarbības atbalstam jāatbilst uz atbalsta piešķiršanas dienu aktuālajam komercdarbības atbalsta regulējumam.

[9.4] Atbilstoši Eiropas Komisijas atzinuma 41.apsvērumā norādītajam un Finanšu ministrijas paskaidrojumos norādītajam nepieciešams ievērot procesuālos aspektus, kas izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punkta un regulas ES 2015/1589 2. un 3.panta.

[9.5] Finanšu ministrija norāda, ka Eiropas Komisija savā atzinumā pēc būtības neatbildēja, vai, apmierinot pieteicējas pieteikumu, tas kvalificējas kā jauns komercdarbības atbalsts, un līdz ar to arī nesniedza atbildi pēc būtības uz jautājumu par nepieciešamību vērtēt pārmērīgas kompensācijas esību un tās aprēķina periodu. Līdz ar to šaubu gadījumā par pasākuma kvalificēšanu kā jaunu atbalstu vai arī tad, ja apgabaltiesa plāno piešķirt jaunu valsts atbalstu, apgabaltiesai pirms sprieduma pieņemšanas būtu jāvēršas Ekonomikas ministrijā ar lūgumu iesniegt paziņojumu Eiropas Komisijā, lai Eiropas Komisija savas ekskluzīvās kompetences ietvaros veiktu plānotā pasākuma izvērtēšanu pēc būtības, proti, vai, pieņemot spriedumu konkrētajā administratīvajā lietā un apmierinot pieteicēju prasību, tiktu piešķirts jauns komercdarbības atbalsts, un attiecīgi izvērtētu tā saderīgumu ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu.

[9.6] Finanšu ministrija norāda, ka pārkompensācija ir viens no komercdarbības atbalsta saderības ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu nosacījumiem, un tās izvērtēšana nav Eiropas Savienības dalībvalstu tiesas, bet gan Eiropas Komisijas ekskluzīvajā kompetencē. Līdz ar to apgabaltiesai nav likumīga pamata vērtēt jautājumu par pārkompensācijas saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu, kā to arī norādījusi Eiropas Komisija atzinuma 41.apsvērumā.

[9.7] Konkrētās administratīvās lietas ietvaros nav nozīmes tam, ka pieteicējas prasījums izriet no nacionālās likuma normas, kas bija spēkā līdz elektroenerģijas tirgus liberalizācijai Latvijā, svarīgs ir esošais tiesiskais stāvoklis uz komercdarbības atbalsta piešķiršanas brīdi, kas Finanšu ministrijas ieskatā būtu tiesas sprieduma konkrētajā lietā spēkā stāšanās brīdis.

[9.8] Finanšu ministrija norāda, ka komercdarbības atbalsta kontrole Latvijā tiek īstenota kopš 1997.gada 9.augusta un pirms Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā to veica Valsts atbalsta uzraudzības komisija.

[10] Ekonomikas ministrija saistībā ar Eiropas Komisijas atzinumu norādījusi, ka saistībā ar elektroenerģijas tirgus liberalizāciju Latvijā var nošķirt vairākus posmus, bet par elektroenerģijas tirgus liberalizācijas datumu Latvijā ir uzskatāms 2007.gada 1.jūlijs.

[11] Komisija papildu paskaidrojumos saistībā ar Eiropas Komisijas atzinumu norāda turpmāk minētos apsvērumus.

[11.1] Tiesa nevar noteikt atbildētājam pienākumu atlīdzināt pieteicējas ieskatā tai radušos zaudējumus par iestādes bezdarbību atrauti no Līgumā par Eiropas Savienības darbību ietvertā valsts atbalsta regulējuma. Tiesai, lemjot par atlīdzinājuma piešķiršanu pieteicējai, ir jāvērtē, vai netiks pārkāpti noteikumi par valsts atbalstu. Neskatoties uz pieteikuma formu, tas ir vērsts uz valsts atbalsta apiešanu.

Gadījumā, ja tiek apstiprināts, ka tirgus liberalizācija ir notikusi jau pirms 2007.gada 1.jūlija, jebkāds atbalsts, kas piešķirts pirms minētā datuma, būtu valsts atbalsts Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkta nozīmē. Ņemot vērā, ka uz to neattiektos Eiropas Komisijas lēmums

SA.43140, tas tiktu kvalificēts kā jauns atbalsts, uz kuru attiecas paziņošanas pienākums Eiropas Komisijai.

Komisija pievienojas apgabaltiesas 2018.gada 20.jūnija lēmumā ietvertajai pozīcijai, ka kvalificētajiem elektroenerģijas lietotājiem tirgus bija atvērts jau no 1998.gada 6.oktobra. Līdz ar to kopš tirgus liberalizācijas uzsākšanas jebkāda atbilstoši vēsturiskajam regulējumam pieteicējai papildus izmaksājamā summa uzskatāma par jaunu valsts atbalstu, proti, tādu, kas nepastāvēja, Latvijas Republikai kļūstot par Eiropas Savienības dalībvalsti, un kas nav jebkad saskaņots ar Eiropas Komisiju.

Ja tiesa lemtu par labu pieteicējai, atbilstoši spēkā esošajam regulējumam jebkuru papildu līdzekļu izmaksa esošajos tiesiskajos apstākļos būtu uzskatāma par jaunu valsts atbalstu, kas pirms piešķiršanas jāsaskaņo ar Eiropas Komisiju. Ja valsts atbalsts nav bijis paziņots un nepastāv Eiropas Komisijas lēmums, ar kuru atbalsts tiek atzīts par saderīgu, nav ievēroti Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta trešās daļas noteikumi.

Eiropas Komisijas atzinumā nav dota skaidra norāde, vai elektroenerģijas tirgus bija atvērts konkurencei pirms 2007.gada 1.jūlija, atstājot šo jautājumu tiesas vērtēšanai. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka Eiropas Komisijas atzinuma satura būtība par periodu līdz 2007.gada 1.jūlijam varētu atšķirties, ja tiesa nebūtu norādījusi savus pieņēmumus par tirgus atvēršanu.

[11.2] Atbilstoši Eiropas Savienības tiesas atziņām, ja tiesas ieskatā pieteicējas prasījumi pilnībā vai daļā ir atzīstami par pamatotiem, līdz brīdim, kamēr Eiropas Komisija nav sniegusi atzinumu par kompensācijas saderīgumu, tiesai nav pamata taisīt spriedumu par pieteicējas pieprasīto kompensāciju par konkrēto laika periodu.

[11.3] Ja tiesa uzskatītu, ka valsts iestādēm saskaņā ar valsts tiesību aktiem bija pienākums palielināt obligātā iepirkuma tarifus par Eiropas Komisijas atzinumā minēto laiku, tad jāvērtē, vai uz šāda palielināta tarifa pamata piešķirtais kompensācijas apmērs joprojām atbilst Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 norādītajiem nosacījumiem. Jebkāds atbalsts, kas piešķirts saskaņā ar paziņotos shēmu, bet neatbilst Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140 nosacījumiem, būtu jauns atbalsts, kas ir pakļauts saderīguma izvērtējuma no Eiropas Komisijas puses.

Lietā īpaši svarīga ir Eiropas Komisijas 33.punktā minētā atziņa par samērīguma nosacījumu, ka atbalsts nedrīkst pārsniegt atšķirību starp elektroenerģijas ražošanas izmaksām, kas rodas, ražojot elektroenerģiju, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un elektroenerģijas tirgus cenu. Enerģētikas likuma 40 pantā noteiktais tarifs nebija saistīts ar faktiskajām izmaksām vai ieguldījumiem. Līdz ar to, ja atbildētājs būtu pieņēmis lēmumu par tarifa palielināšanu, būtu pamats konstatēt šāda atbalsta neatbilstību samērīguma principam.

[11.4] Hidroelektrostacijām, attiecībā uz kurām Ekonomikas ministrija ir pieņēmusi pārkompensācijas lēmumus, kuros konstatēts, ka attiecīgie pieteicēji ir bijuši pārkompensēti un tāpēc tiem jāpiemēro cenas diferencēšanas koeficients pārkompensācijas novēršanai, nav iespējams piešķirt jebkādu citu jaunu valsts atbalstu. Šādā gadījumā no jauna piešķirtais valsts atbalsts automātiski novestu pie pieteicēju pārkompensācijas. Savukārt pārkompensācijas nepieļaujamība un ražotāju iekšējās peļņas normas ierobežošana līdz 9% ir viena no pamatprasībām, kas izriet no Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140. Līdz ar to pieteicējas prasību lietā pēc būtības nav iespējams apmierināt.

[11.5] Atbilstoši Eiropas Komisijas atzinumam jautājumi, kas attiecas uz saderības novērtējumu, ietilpst Eiropas Komisijas ekskluzīvā kompetencē, un apgabaltiesa nav kompetenta lemt par to, vai pasākums, kas neietilpst Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140 darbības jomā, varētu būt saderīgs ar iekšējo tirgu. Par laiku no 2007.gada 1.janvāra līdz atbalsta perioda beigām apgabaltiesa var vērtēt, ciktāl summas palielinājums atbilstu Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 noteiktajiem kritērijiem.

[11.6] Būtisks būs Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2018-16-03.

[12] Pieteicēja 2019.gada 20.februāra rakstveida paskaidrojumā papildus norāda turpmāk minētos apsvērumus.

[12.1] Eiropas Komisijas atzinumā norādīts, ka līdz 2007.gada 1.jūlijam nav pastāvējusi diskriminācija. Daļa no pieteikuma attiecas uz šo periodu, uz to neizpildās Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta tvēruma viens no kritērijiem.

Ar Eiropas Komisijas lēmumu SA.43140 nav saskaņota iespējamā atbalsta shēma, par kuru iesniegts pieteikums, kaut arī par šo atbalstu Eiropas Komisijai bija sniegta informācija. Eiropas Komisija nav arī ierosinājusi pārkāpuma procedūru.

[12.2] Apgabaltiesas secinājumi par tirgus atvēršanu no 2005.gada 8.jūnija nevarēja tikt izdarīti konkrētajā lietas iztiesāšanas stadijā. Uz to, ka elektroenerģijas tirgus atvēršanas datums ir 2007.gada 1.jūlijs, vairākkārt ir norādījusi Ekonomikas ministrija. Līdz ar to tiesas pieņēmums par tirgus atvēršanu 2005.gada 8.jūnijā ir aplams un varēja novest pie lietas faktiskajiem apstākļiem neatbilstoša Eiropas Komisijas atzinuma.

[12.3] Pieteicēja pievienojas Finanšu ministrijas apsvērumiem, ka pirms lietas izspriešanas pēc būtības apgabaltiesai jānosaka Ekonomikas ministrijai, lai tā iesniedz paziņojumu Eiropas Komisijā, kas atbilstoši tās ekskluzīvajai kompetencei lemtu par valsts atbalstu un tā saderīgumu. Pieteicējas ieskatā nav izšķirošas nozīmes, vai pareizs ir atbildētāju viedoklis, ka ar tiesas spriedumu tiks noteikts jauns atbalsts, vai pieteicējas viedoklis, ka tas ir pastāvošs atbalsts, jo tas būtu jāsaskaņo ar Eiropas Komisiju.

[12.4] Ar tiesas spriedumiem ir atzīts, ka Komisija ir rīkojusies patvaļīgi un prettiesiski. Komisija savas rīcības prettiesiskumu nekad nav attaisnojusi ar to, ka atbalsts nav bijis saskaņots. Šāds arguments par atbalsta saskaņošanu ir izvirzīts tikai lietās, kur tika pieteikti kompensācijas prasījumi. Saskaņošanas pienākums ir nacionālās valsts, nevis pieteicēju pienākums. Valsts nevar atsaukties uz to, ka savas saistības nepildīs tādēļ, ka nav veikusi tai noteikto pienākumu (ja tāds bija jāveic).

Valsts nav uzskatījusi par nepieciešamu veikt saskaņojumu ar Eiropas Komisiju, jo neuzskatīja tās shēmu par atbalsta shēmu. Atbilstoši Ekonomikas ministrijas norādītajām atsaucēm tikai pēc Eiropas Savienības tiesas 2008.gada sprieduma ir mainījusies pieeja.

[12.5] Ekonomikas ministrijas lēmumi par pārkompensāciju ir pieņemti attiecībā uz tiem atbalsta pasākumiem, kas saskaņoti ar Eiropas Komisijas lēmumu SA.43140, taču tie neskar pieteikumā ietvertos prasījumus. Turklāt, lai arī Ministru kabineta 2010.gada 15.marta noteikumi Nr.262 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību" nosaka IIR peļņas normu 9 %, tā ir noteikta uz Ministru kabineta noteikumiem attiecināmo atbalsta periodu. Neviens normatīvais akts neparedz, ka IRR peļņas norma 9 % apmērā būtu attiecināma uz periodu pirms Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 norādītās saskaņotās atbalsta shēmas ieviešanas.

Pieteicēja uztur viedokli, ka ar tiesas spriedumu netiks piešķirts jauns atbalsts, bet atbalsts ir uzskatāms par pastāvošu atbalstu, un iepirkuma cenas maiņa nav uzskatāma par pastāvošā atbalsta grozījumiem. Tiesības pārdot elektroenerģiju par likumā noteikto cenu pieteicējai ir piešķirtas uz likuma pamata, vēlākais 2003.gada 1.janvārī, kad bija jāuzsāk hidroelektrostaciju ekspluatācija. Pēc minēta termiņa nevienai elektrostacijai uz Enerģētikas likuma pamata nevarēja vairs tikt piešķirts obligātais iepirkums. Pieteikumā ietvertais prasījums izmaksāt starpību starp faktiski samaksāto iepirkuma cenu un cenu, kas ieteicējai bija noteikta ar likumu, nepārkāpj Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punktu, jo šie prasījumi attiecas uz valsts pienākuma izpildi, ko tā uzņēmusies pirms Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā.

[13] Komisija 2019.gada 17.maija paskaidrojumā norāda turpmāk minētos apsvērumus.

[13.1] Eiropas Komisija atzinumā nav devusi skaidru norādi, vai elektroenerģijas tirgus bija atvērts konkurencei pirms 2007.gada 1.jūlija, atstājot šo jautājumu tiesas vērtēšanai. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka atzinuma satura būtība varētu atšķirties, ja tiesa nebūtu norādījusi savus pieņēmumus par tirgus atvēršanu. Eiropas Komisija nevērtē dalībvalsts nacionālos normatīvos aktus, bet sniedz viedokli par Eiropas Savienības līmeņa tiesisko regulējumu un tā ietvaru.

[13.2] Eiropas Komisija skaidri un nepārprotami ir lēmusi, kāda apmēra atbalsts obligātā elektroenerģijas iepirkuma ietvaros attiecībā uz konkrēto periodu ir samērīgs ar iekšējo tirgu, lēmumā nosakot kritērijus, pie kuriem šāda saderība pastāv.

[13.3] Izskatot lietas pēc būtības un lemjot par pieteicēju pieteikumu pamatotību, Komisijas ieskatā ir ļoti nozīmīgi ņemt vērā gan Augstākās tiesas 2018.gada 7.februāra spriedumā lietā Nr.SKA-1/2018, gan Augstākās tiesas 2018.gada 13.aprīļa spriedumā lietā Nr.SKA-2/2018 ietvertās atziņas.

[13.4] Eiropas Komisija ir norādījusi, ka atbalsts nedrīkst pārsniegt atšķirību starp elektroenerģijas ražošanas izmaksām, kas rodas, ražojot elektroenerģiju, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un elektroenerģijas tirgus cenu. Tāpat norādīts, ka atbalstu var piešķirt tikai līdz brīdim, kad spēkstacija ir pilnībā amortizējusies, un tas var ietvert godīgu peļņu no kapitāla.

[13.5] Komisija norāda, ka valsts atbalsts nav domāts nepārtrauktai atbalsta saņēmēju ienākumu nodrošināšanai vai peļņas līmeņa paaugstināšanai.

[13.6] Lai nodrošinātu lietas pareizu izspriešanu, jāņem vērā visi pieteicējas saņemtie ienākumi un ražošanas izmaksas kopumā, jo vienīgi tādā veidā ir iespējams objektīvi novērtēt, vai un kādā apmērā pieteicējai ir nodarīti zaudējumi.

[13.7] Ņemot vērā, ka lietā nav nepieciešamās informācijas, kas ļautu novērtēt kompensācijas apmēru potenciāli piešķiramā valsts atbalsta kontekstā, ir nepieciešams uzlikt par pienākumu pieteicējai veikt aprēķinu un iesniegt tiesā to pamatojošos dokumentus, ņemot par pamatu elektroenerģijas ražošanas izmaksas, tostarp izdevumus, kas saistīti ar elektrostacijas darbību, kā arī pieteicējas saņemto publisko finansējumu, aprēķinā ietverot pieteicējas pieprasītos kompensācijas maksājumus un faktisko elektroenerģijas pārdošanas cenu. Ja pieteicēja šādu informāciju nevar iesniegt, tad pieteikums ir pilnībā noraidāms.

[14] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis pieteikumu uzturēja, precizējot, ka zaudējumi sastāda 14 360,39 *euro*, un lūdza to apmierināt.

Atbildētājas pusē pieaicināto iestāžu pārstāvji pieteikumu neatzina.

Motīvu daļa

[15] Pārbaudījusi lietas materiālus un noklausījusies administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus, apgabaltiesa secina, ka pieteikums ir apmierināms.

[16] Pieteicēja prasa atlīdzināt mantiskos zaudējumus 14 360,39 *euro* apmērā, kas tai radušies par laika periodu no 2006.gada 1.marta līdz 2008.gada 31.martam, sakarā ar to, ka Komisija prettiesiski nebija izdevusi administratīvo aktu par elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa noteikšanu.

[17] Administratīvā procesa likuma 92.pants noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta pirmā daļa noteic, ka mantiskais zaudējums šā likuma izpratnē ir katrs mantiski novērtējams pamatums, kas cietušajam radies ar iestādes prettiesiska administratīvā akta vai prettiesiskas faktiskās rīcības dēļ. Atbilstoši likuma 4.panta pirmajai daļai iestāde zaudējumu var nodarīt ar darbību, izdodot prettiesisku administratīvo aktu vai veicot prettiesisku faktisko rīcību, vai arī ar bezdarbību, ja iestādei bija pienākums rīkoties, bet tā prettiesiski nav rīkojusies.

Šā likuma 6.panta pirmā daļa noteic, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju, un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas.

[18] Apgabaltiesa ņem vērā, ka Komisijas pienākumu atlīdzināt zaudējumus par laiku, kurā tā prettiesiski nebija noteikusi tarifus, kā arī tiesību normu piemērošanas jautājumus zaudējumu apmēra noteikšanā Senāts jau ir vērtējis analoģiskās lietās, tostarp izvērtējot atbildētājas iestāžu argumentus, un Senāta spriedumos izteiktās atziņas (*sk. Senāta 2018.gada 7.februāra spriedumu lietā Nr.SKA-1/2018 un 2018.gada 13.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKA-2/2018*) ir ņemamas vērā arī šajā lietā. Tā kā šajā lietā lietas dalībnieki ir izteikuši pēc būtības analoģiskus apsvērumus, apgabaltiesai nav pamata šajā lietā saistībā ar attiecīgo tiesību normu piemērošanu nonākt pie citiem secinājumiem.

[19] Komisijas kompetence izdot administratīvo aktu par elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa noteikšanu un Komisijas rīcības prettiesiskums, jau 2006.gadā nenosakot tarifu, ir konstatēts ar spēkā stājušos Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 26.septembra spriedumu lietā Nr.A42379306 (atstāts spēkā ar Senāta 2010.gada 11.marta spriedumu lietā Nr.SKA-6/2010; *sk. Senāta 2018.gada 7.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-1/2018 8. un 17.punktu un 2018.gada 13.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-2/2018 15.punktu*).

No administratīvās lietas Nr.A42379306 un Senāta atziņām (*sal. Senāta 2013.gada 22.marta lēmumu lietā Nr.SKA-426/2013*) izriet, ka Komisijā un pēc tam tiesā ar lūgumu izdot attiecīgo administratīvo aktu vērsusies Biedrība savu biedru interesēs.

Administratīvā apgabaltiesa spriedumā lietā Nr.A43004810 ir pārbaudījusi Biedrības biedru reģistru un konstatējusi, ka uz 2006.gada 1.aprīli cita starpā pieteicēja bija Biedrības biedre. Ievērojot minēto, apgabaltiesai nav šaubu, ka pieteicēja uzskatāma par pieteicēju arī administratīvajā lietā Nr.A42379306 un kā tāda var prasīt atlīdzināt zaudējumus par Komisijas prettiesisko rīcību, kas konstatēta ar spriedumu minētajā lietā. Līdz ar to saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmo daļu pieteicējai ir tiesības prasīt to zaudējumu atlīdzinājumu, kas tai nodarīti ar Komisijas bezdarbību, neizdodot attiecīgi administratīvo aktu.

[20] Pieteicēja savu prasījumu par mantisko zaudējumu atlīdzinājumu pamato ar starpību starp cenu, ko attiecīgajā laika periodā obligātā iepirkuma ietvaros ir samaksājis publiskais tirgotājs, un cenu, par kādu būtu bijis jāiepērk elektroenerģija publiskajam tirgotājam, ja Komisija būtu izdevusi attiecīgu administratīvo aktu un būtu noteikusi elektroenerģijas vidējo realizācijas tarifu.

Lai konstatētu, vai tarifu nenoteikšana bija cēlonis pieteicējai radītajiem mantiskajiem zaudējumiem, kā arī to, kāds ir šo zaudējumu apmērs, ir jānoskaidro, kāds tarifs būtu bijis jānosaka.

[21] Senāts analoģiskās lietās, atsaucoties uz Satversmes tiesas atziņām, norādījis, ka Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmā daļa paredzēja tiesības noteiktām elektroenerģijas ražotāju grupām pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam atbilstoši tiem nosacījumiem par cenu, kāda uz tiem attiecās šā likuma spēkā stāšanās brīdī. Tas nozīmē, ka attiecībā uz pieteicēju ir piemērojams agrāk spēkā esošā Enerģētikas likuma 40.panta pirmajā daļā paredzētais cenas noteikšanas mehānisms. Satversmes tiesa atzina, ka Elektroenerģijas tirgus likuma 30.pants paredz vienādas garantijas visiem ražotājiem, kas elektroenerģijas ražošanai izmanto atjaunojamos energoresursus un kas darbību uzsākuši pirms šā likuma spēkā stāšanās. Likumdevējs nav nošķīris ražotājus, kuri elektroenerģiju ražo vēja elektrostacijās, un pārējiem ražotājiem nav paredzējis nelabvēlīgāku tiesisko regulējumu. Savukārt Ministru kabinets ar saviem noteikumiem nevar sašaurināt tās tiesiskās garantijas, kuras likumdevējs ir noteicis likumā. No minētā secināms, ka pieteicējai

bija tiesības pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam atbilstoši Enerģētikas likuma 40.panta pirmajā daļā noteiktajam – atbilstoši divkāršam elektroenerģijas realizācijas vidējam tarifam, un Komisijai bija kompetence noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu (*sal. sk. Senāta 2018.gada 7.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-1/2018 6.-8.punktu un tajā norādīto Satversmes tiesas lēmumu, un 2018.gada 13.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-2/2018 16.-18.punktu*).

Tāpat attiecībā uz Komisijas tiesībām noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu no Senāta atziņām analoģiskās lietās izriet, ka Komisijai nebija tiesību pēc saviem ieskatiem noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, būtībā revidējot Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta piemērošanas apjomu attiecībā uz mazajām hidroelektrostacijām un izdarot lietderības apsvērumus par to, kādu cenu labāk būt noteikt atkarībā no ražotāja izmaksām. Senāts atzinis, ka Ministru kabineta 2007.gada 24.jūlija noteikumos Nr.503 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamo elektroenerģiju" (turpmāk – noteikumi Nr.503), Ministru kabineta 2009.gada 24.februāra noteikumos Nr.198 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus un cenu noteikšanas kārtību" (turpmāk – noteikumi Nr.198), kā arī noteikumos Nr.262 ietvertais elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa jēdziena skaidrojums, ka tas ir elektroenerģijas tirdzniecības vidējais tarifs saistītajiem lietotājiem, pēc analoģijas ir piemērojams arī attiecībā uz hidroelektrostacijām un arī attiecībā uz neilgo laikaposmu pirms attiecīgo noteikumu pieņemšanas (*sal. sk. Senāta 2018.gada 7.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-1/2018 9.-14.punktu un tajā norādīto Satversmes tiesas lēmumu, un Senāta 2018.gada 13.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-2/2018 19.-21.punktu*).

Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka, nosakot zaudējumu apmēru, vērā ņemami elektroenerģijas tirdzniecības vidējā tarifa saistītajiem lietotājiem rādītāji, kas atbilstoši noteikumiem Nr.503 un noteikumiem Nr.198 aprēķināmi, izmantojot datus par publiskā tirgotāja pusgada faktiskajiem elektroenerģijas tirdzniecības apjomiem un ieņēmumiem no elektroenerģijas tirdzniecības saistītajiem lietotājiem.

[22] Atbilstoši noteikumu Nr.198 58.punktam elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu saistītajiem lietotājiem aprēķina, ņemot vērā publiskā tirgotāja pusgada (kas ir laika posms no janvāra līdz jūnijam un no jūlija līdz decembrim) faktiskos elektroenerģijas tirdzniecības apjomus un ieņēmumus no elektroenerģijas tirdzniecības saistītajiem lietotājiem, kas stājas spēkā trīs mēnešus pēc katra pusgada. Tas nozīmē, ka, piemēram, dati par 2005.gada 1.pusgadu stājas spēkā 2005.gada 1.oktobrī, bet dati par 2005.gada 2.pusgadu – 2006.gada 1.aprīlī. Pieteicēja zaudējumu aprēķinā ir ņēmusi vērā šos periodus.

Proti, par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 31.martam pieteicēja, ieņēmumus dalot ar tirdzniecības apjomiem, pamatoti aprēķinājusi elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu saistītajiem lietotājiem 0,034197395 latus (divkāršs apmērs saskaņā ar Enerģētikas likuma 40.panta pirmo daļu – 0,068394789 lati), ņemot vērā datus par AS „Latvenergo" tirdzniecības apjomiem un ieņēmumiem par periodu no 2005.gada 1.janvāra līdz 30.jūnijam, t.i., 100 954 129 lati par 2 952 100 017 kWh.

Par periodu no 2006.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim aprēķināts tarifs 0,03411189 lati (divkāršs apmērs – 0,06822378 lati), ņemot vērā datus par periodu no 2005.gada 1.jūlija līdz 31.decembrim, t.i., 99 884 725 lati par 2 928 149 834 kWh.

Par periodu no 2006.gada 1.oktobra līdz 2007.gada 31.martam aprēķināts tarifs 0,035554506 lati (divkāršs apmērs – 0,071109012 lati), ņemot vērā datus par periodu no 2006.gada 1.janvāra līdz 30.jūnijam, t.i., 114 897 432 lati par 3 231 585 665 kWh.

Par periodu no 2007.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim aprēķināts tarifs 0,036680271 lati (divkāršs apmērs – 0,073360542 lati), ņemot vērā datus par periodu no 2006.gada 1.jūlija līdz 31.decembrim, t.i., 112 326 564 lati par 3 062 315 524 kWh.

Par periodu no 2007.gada 1.oktobra līdz 2008.gada 31.martam aprēķināts tarifs 0,043227193 lati (divkāršs apmērs – 0,086454387 lati), ņemot vērā datus par periodu no 2007.gada 1.janvāra līdz 30.jūnijam, t.i., 145 308 346 lati par 3 361 503 135 kWh.

[23] Apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja pamatoti aprēķinu rezultātā iegūto elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu un pēc 2008.gada 1.oktobra Komisijas apstiprināto vidējo tarifu saistītajiem lietotājiem divkāršā apmērā attiecinājusi uz pieteicējas publiskajam tirgotājam pārdotās elektroenerģijas apjomiem un iegūto rezultātu salīdzinājusi ar summu, ko pieteicēja ieguvusi, pārdodot to pašu elektroenerģijas daudzumu par cenu 0,0687 lati, kas aprēķināta, ņemot vērā ar Komisijas 2004.gada 4.augusta lēmumu Nr.195 noteikto elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu 0,03435 lati.

[23.1] Attiecībā uz pieteicējai piederošo „Brenguļu HES" par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 31.martam pieteicējas publiskajam tirgotājam realizēto elektroenerģiju 23 010 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 786,88 latiem (23 010 x 0,034197395), nevis par 790,39 latiem. Savukārt par periodu no 2006.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim realizēto elektroenerģiju 95 239 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 3248,78 latiem (95 239 x 0,03411189), nevis par 3271,46 latiem. Līdz ar to pieteicēja par abiem minētajiem periodiem kopā saņēmusi par 26,19 latiem vairāk (attiecīgi par 3,51 latiem un 22,68 latiem), nekā tad, ja elektroenerģijas realizācijas cena būtu aprēķināta saskaņā ar šajā lietā nosakāmo elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu.

Par periodu no 2006.gada 1.oktobra līdz 2007.gada 31.martam realizēto elektroenerģiju 224 132 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 7968,90 latiem (224 132 x 0,035554506), nevis par 7698,93 latiem. Starpība 269,97 lati.

Par periodu no 2007.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim realizēto elektroenerģiju 154 944 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 5683,39 latiem (154 944 x 0,036680271), nevis par 5322,32 latiem. Starpība 361,07 lati.

Par periodu no 2007.gada 1.oktobra līdz 2008.gada 31.martam realizēto elektroenerģiju 205 121 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 8866,81 latiem (205 121 x 0,043227193), nevis par 7045,90 latiem. Starpība 1820,91 lats. Lai gan apgabaltiesa konstatēja pieteicējas aprēķinā norādītās nodotās elektroenerģijas apmēra neatbilstību aktos norādītajam, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 249.pantu tiesa taisa spriedumu, nepārsniedzot prasījuma robežas.

Tādējādi par minētajiem periodiem kopā veidojas starpība 2451,95 latu apmērā, kuru pieteicēja nav saņēmusi, bet kuru tai vajadzēja saņemt. Pieteicēja šo nesaņemto summu ir samazinājusi par pirmajos divos periodos minētajām „pārmaksām". Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējai tādējādi radīti zaudējumi 2425,76 latu (2451,95 – 26,19), proti, 3451,55 *euro* apmērā.

[23.2] Attiecībā uz pieteicējai piederošo „Pakuļu HES" par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 31.martam pieteicējas publiskajam tirgotājam realizēto elektroenerģiju 51 079 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 1746,77 latiem (51 079 x 0,034197395), nevis par 1754,56 latiem. Savukārt par periodu no 2006.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim realizēto elektroenerģiju 316 223 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 10 786,96 latiem (316 223 x 0,03411189), nevis par 10 862,26 latiem. Līdz ar to pieteicēja par abiem minētajiem periodiem kopā saņēmusi par 83,09 latiem vairāk (attiecīgi par 7,79 latiem un 75,30 latiem), nekā tad, ja elektroenerģijas realizācijas cena būtu aprēķināta saskaņā ar šajā lietā nosakāmo elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu.

Par periodu no 2006.gada 1.oktobra līdz 2007.gada 31.martam realizēto elektroenerģiju 986 518 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 35 075,16 latiem (986 518 x 0,035554506), nevis par 33 886,90 latiem. Starpība 1188,26 lati.

Par periodu no 2007.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim realizēto elektroenerģiju 401 909 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 14 742,13 latiem (401 909 x 0,036680271), nevis par 13 805,58 latiem. Starpība 936,55 lati.

Par periodu no 2007.gada 1.oktobra līdz 2008.gada 31.martam realizēto elektroenerģiju 618 909 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par

26 753,70 latiem (618 909 x 0,043227193), nevis par 21 259,52 latiem. Starpība 5494,18 lati.

Tādējādi par minētajiem periodiem kopā veidojas starpība 7618,99 latu apmērā, kuru pieteicēja nav saņēmusi, bet kuru tai vajadzēja saņemt. Pieteicēja šo nesaņemto summu ir samazinājusi par pirmajos divos periodos minētajām „pārmaksām". Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējai tādējādi radīti zaudējumi 7535,90 latu (7618,99 – 83,09), proti, 10 722,62 *euro* apmērā.

[23.3] Attiecībā uz pieteicējai piederošo „Sinoles HES" apgabaltiesa par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 31.martam pieteicējas publiskajam tirgotājam realizēto elektroenerģiju 13 128 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 897,89 latiem (13 128 x 0,06839479), nevis par 901,89 latiem. Savukārt par periodu no 2006.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim realizēto elektroenerģiju 154 708 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 10 554,76 latiem (154 708 x 0,06822378), nevis par 10 628,43 latiem. Līdz ar to pieteicēja par abiem minētajiem periodiem kopā saņēmusi par 77,67 latiem vairāk (attiecīgi par 4,00 latiem un 73,67 latiem), nekā tad, ja elektroenerģijas realizācijas cena būtu aprēķināta saskaņā ar šajā lietā nosakāmo elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu.

Par periodu no 2006.gada 1.oktobra līdz 2007.gada 31.martam realizēto elektroenerģiju 47 555 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 3381,59 latiem (47 555 x 0,071109012), nevis par 3267,03 latiem. Starpība 114,56 lati.

Par periodu no 2007.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim realizēto elektroenerģiju 20 172 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 1479,83 latiem (20 172 x 0,073360542), nevis par 1385,81 latiem. Starpība 94,02 lati.

Tādējādi par minētajiem periodiem kopā veidojas starpība 208,58 latu apmērā, kuru pieteicēja nav saņēmusi, bet kuru tai vajadzēja saņemt. Pieteicēja šo nesaņemto summu ir samazinājusi par pirmajos divos periodos minētajām „pārmaksām". Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējai tādējādi radīti zaudējumi 130,91 lata (208,58 – 77,67), proti, 186,27 *euro* apmērā.

[24] Apgabaltiesa konstatē, ka starp pieteicējai radītajiem zaudējumiem un Komisijas prettiesisko rīcību pastāv tieša cēloņsakarība (Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmā daļa). Proti, Komisijas rīcība, nenosakot elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, tiešā veidā ietekmējusi cenu, par kādu pieteicēja pārdevusi elektroenerģiju publiskajam tirgotājam, jo elektroenerģijas realizācijas vidējais tarifs tiek izmantots, aprēķinot cenu, par kādu publiskais tirgotājs iepērk elektroenerģiju no ražotājiem.

Zaudējumu atlīdzinājumu kontekstā apgabaltiesa atzīst par nepamatotiem Komisijas un Ekonomikas ministrijas apsvērumus, ka pieteicēja nav pierādījusi sasaisti ar elektroenerģijas ražošanas izmaksām, un samērīga apmēra atrautās peļņas esību. Kā jau apgabaltiesa norādīja iepriekš, no tiesību normām izriet, ka cena, par kādu pieteicējai bija tiesības pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam, nebija nosakāma atbilstoši konkrētās personas ražošanas faktiskajām izmaksām un noteiktam peļņas apjomam. Līdz ar to šādus nosacījumus nav pamata ņemt vērā, vērtējot pieteicējas tiesības uz zaudējumu atlīdzību.

Izvērtējot pieteicējas līdzatbildību, apgabaltiesa nekonstatē Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 10.pantā minētos apstākļus, kas liegtu pieteicējai saņemt zaudējuma atlīdzinājumu. Apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja (ar Biedrības starpniecību) darījusi visu iespējamo, lai zaudējumu novērstu vai samazinātu. Proti, tā kā pieteicējai radītie zaudējumi ir tiešā cēloniskā sakarībā ar Komisijas pienākumu noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, vienīgais veids, kā pieteicēja šo zaudējumu varēja novērst vai samazināt, ir vērsties pie Komisijas un vērst uzmanību uz tās pienākumu noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, ko pieteicēja arī darījusi.

Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmo daļu (spēkā līdz 2014.gada 31.decembrim) ražotāji, kas elektroenerģijas ražošanai izmantoja atjaunojamos energoresursus un darbību bija uzsākuši pirms šā likuma stāšanās spēkā, varēja pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam atbilstoši tiem nosacījumiem par darbības režīmu, iepirkuma termiņiem un cenu, kādi uz tiem attiecās šā likuma spēkā stāšanās brīdī. Tādējādi tas bija tieši likumdevēja mērķis – saglabāt iepriekš atbilstoši Enerģētikas likumam piešķirtās tiesības (*sk. Satversmes tiesas 2019.gada 18.aprīļa sprieduma lietā Nr.2018-16-03 15.3.punktu*). Tiesību normas nenoteica ražotājam pienākumu pāriet uz jauno atbalstu, proti, noteiktā termiņā pieteikties valsts atbalsta saņemšanai saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 29.pantu, atsakoties no tiesībām, kas tam noteiktas atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmajai daļai un Enerģētikas likumam.

Ievērojot minēto, pieteicējai nebija pienākuma pāriet uz jauno valsts atbalstu. Turklāt nav pamata prasīt, lai pieteicēja izdarītu tiesiskuma principam pretēju pieņēmumu, ka Komisija neievēros tiesību normās noteikto un pieteicējai turpmāk netiks nodrošinātas tiesības pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam atbilstoši Enerģētikas likuma 40.panta pirmajā daļā noteiktajam – atbilstoši divkāršam elektroenerģijas realizācijas vidējam tarifam. Līdz ar to apgabaltiesa atzīst, ka apstāklis, ka pieteicēja uzreiz nav pieteikusies atbalsta saņemšanai, pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likuma 29.pantu, nav atzīstams par tādu, kas liedz pieteicējai pilnībā vai daļā saņemt zaudējuma atlīdzinājumu.

Apgabaltiesa arī atzīst, ka atlīdzināšanas pienākumu vairs nav iespējams izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma nodarīšanas (Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturtā daļa), jo Komisija nevar noteikt tarifu ar atpakaļejošu datumu, jo tas tādā gadījumā saistītu citas ar šo lietu nesaistītas personas (piemēram, publisko tirgotāju). Līdz ar to ir pamats atlīdzinājuma noteikšanai naudā.

[25] Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka Komisija ar prettiesisko rīcību, atbilstoši likuma prasībām nenosakot elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, ir nodarījusi zaudējumus pieteicējai 14 360,44 *euro* apmērā. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 249.pantu tiesa taisa spriedumu, nepārsniedzot prasījuma robežas. Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka saskaņā ar pieteicējas pārstāvja tiesas sēdē precizēto prasījumu pieteicējai ir atlīdzināmi mantiskie zaudējumi 14 360,39 *euro* apmērā.

Atbilstoši likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 7.pantā noteiktajam Komisija ir institucionāli un funkcionāli neatkarīgs, pilntiesīgs, autonoms publisko tiesību subjekts un patstāvīgs sava likumā apstiprinātā budžeta izpildē (panta otrā daļa), tā ir atvasināta publisko tiesību juridiskā persona, kurai ir sava manta, patstāvīga bilance un konts Valsts kasē (panta sestā daļa). Saskaņā ar minētā likuma 12.pantā noteikto Komisija ir atbildīga par savas darbības likumību, bet zaudējumus, kas radušies tās prettiesiska lēmuma vai prettiesiska administratīvā akta dēļ, atlīdzina normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 20.panta septītā daļa noteic, ka zaudējumu atlīdzina no attiecīgās atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas budžeta, ja to radījusi pastarpinātās pārvaldes iestādes rīcība, pildot atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas autonomās funkcijas vai uzdevumus. Līdz ar to zaudējums atlīdzināms no Komisijas budžeta.

[26] Lai gan apgabaltiesa ir atzinusi, ka no nacionālajām tiesību normām par zaudējumu atlīdzinājumu izriet pieteicējas tiesības saņemt mantisko zaudējumu atlīdzinājumu konkrētajā apmērā, papildus ir vērtējams, vai ar šādu zaudējumu atlīdzinājumu tiek sniegts valsts atbalsts.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkts noteic, ka, ja vien šis līgums un Līgums par Eiropas Savienību neparedz ko citu, ar iekšējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm.

Valsts atbalsta jēdziens Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkta izpratnē pastāv, ja tas vienlaikus atbilst visām minētajā normā norādītajām pazīmēm. Tās ir skaidri formulētas arī šobrīd spēkā esošā Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 5.pantā: 1) finansiālo palīdzību

tieši vai pastarpināti sniedz no valsts, pašvaldības, Eiropas Savienības vai citiem publiskiem līdzekļiem, un valsts institūcijām ir kontrolējoša ietekme pār finanšu līdzekļiem; 2) komercsabiedrība veic saimniecisko darbību un attiecībā uz saimniecisko darbību iegūst ekonomiskas priekšrocības, kādas tā nevarētu iegūt, ja komercdarbības atbalsts netiktu sniegts; 3) finansiālā palīdzība neattiecas uz visām komercsabiedrībām vienādi, bet ir paredzēta komercsabiedrībām atkarībā no to lieluma, darbības veida vai atrašanās vietas, kā arī citiem diferencējošiem kritērijiem vai arī ir paredzēta tikai konkrētai komercsabiedrībai; 4) finansiālā palīdzība ietekmē tirdzniecību un izkropļo konkurenci Eiropas Savienības iekšējā tirgū.

Pieteicēja veic saimniecisko darbību, un prasītais mantisko zaudējumu atlīdzinājums ir radies saistībā ar pieteicējas veikto saimniecisko darbību.

Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmo daļu (kas bija spēkā no 2005.gada 8.jūnija līdz 2015.gada 1.janvārim) attiecībā uz pieteicēju bija piemērojams agrāk spēkā esošā Enerģētikas likuma 40.panta pirmajā daļā paredzētais cenas noteikšanas mehānisms, atbilstoši kuram saražoto elektroenerģiju pirka publiskais tirgotājs par obligātu iepirkuma cenu, kas ir augstāka par tirgus cenu, un šāda iepirkuma izmaksas sedza visi elektroenerģijas galalietotāji Latvijā. Šādā gadījumā ir uzskatāms, ka priekšrocības tiek piešķirtas, izmantojot valsts jeb publiskos līdzekļus (*sal. Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140 11., 63. un 64.punktu un Eiropas Komisijas paziņojumu par līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktā minēto atbalsta jēdzienu (2016/C262/01) 48. un 65.punktu un tajā norādīto judikatūru*). Šobrīd pieteicēja prasa mantisko zaudējumu atlīdzinājuma veidā izmaksāt to summu, ko tā nepamatoti savlaicīgi nav saņēmusi atbilstoši minētajām tiesību normām. Kā jau apgabaltiesa atzina iepriekš, šādi zaudējumi atlīdzināmi no Komisijas budžeta. Tādējādi, izpildot apgabaltiesas spriedumu un izmaksājot pieteicējai atlīdzinājumu, tiks izmantoti valsts (publiskie) līdzekļi.

Paredzot tiesību normās šādu īpašu cenas noteikšanas mehānismu, tiek piešķirtas selektīvas ekonomiskas priekšrocības uzņēmumiem, kas darbojas konkrētā nozarē un ražo elektroenerģiju no atjaunojamiem energoresursiem, jo principā garantē tiem konkrētu cenu par saražoto elektroenerģiju, lai gan tirgus cena ir zemāka. Arī izmaksājot pieteicējai zaudējumu atlīdzinājumu, pieteicējai tiktu sniegtas šādas ekonomiskās priekšrocības kā atjaunojamās elektroenerģijas ražotājam. Turklāt konkrētas zaudējumu atlīdzināšanas lietas ietvaros zaudējumu atlīdzinājums tiek piešķirts tikai pieteicējai. Proti, šobrīd saņemot zaudējumu atlīdzinājumu par konkrētu laika posmu pagātnē un tajā pārdotās elektroenerģijas apjomu, pieteicēja iegūtu selektīvu priekšrocību, salīdzinot ar citiem uzņēmumiem, no kuriem tajā pašā laika posmā pagātnē tika iepirkta elektroenerģija par citu cenu un kuri tāpat kā pieteicēja turpina darbību šajā nozarē.

Satversmes tiesa konstatējusi, ka Latvijas elektroenerģijas tirgus liberalizācija Latvijā uzsākta, atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma pārejas noteikumu 1. un 2.punktam no 2007.gada 1.jūlija nodrošinot sadales sistēmas operatora neatkarību un paredzot elektroenerģijas galalietotājiem, kam ir pieslēgums sadales sistēmai, tiesības mainīt elektroenerģijas tirgotāju (elektroenerģijas piegādātāju). Elektroenerģijas tirgus liberalizācija paredz brīvu konkurenci un tādējādi veicina ekonomiski pamatotas elektroenerģijas cenas veidošanos. Brīva tirgus apstākļos valsts piešķirts atbalsts elektroenerģijas ražotājiem var apdraudēt arī konkurenci Eiropas Savienības iekšējā tirgū (*sk. Satversmes tiesas 2019.gada 18.aprīļa sprieduma lietā Nr.2018-16-03 15.2.punktu*).

Arī Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140 3.1.apakšpunktā (62.apsvērums) norādīts, ka Latvijas elektroenerģijas tirgus tika liberalizēts 2007.gadā un elektroenerģijas ražotāji ir iesaistīti tirdzniecībā starp dalībvalstīm, līdz ar to atbalsta saņēmējiem piešķirtā priekšrocība, visticamāk, kropļo konkurenci un ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm.

Tādējādi nav šaubu, ka kopš 2007.gada 1.jūlija elektroenerģijas ražotāji ir iesaistīti tirdzniecībā starp dalībvalstīm.

Vienlaikus bez ievērības nav atstājams, ka Elektroenerģijas tirgus likums (stājās spēkā 2005.gada 8.jūnijā) tika pieņemts, lai ieviestu Latvijas nacionālajā regulējumā Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 26.jūnija Direktīvas 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 96/92/EK atcelšanu regulējumu. Viens no galvenajiem Direktīvas 2003/54/EK nosacījumiem paredz, ka lietotājam ir tiesības brīvi izvēlēties savu piegādātāju. Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 35.panta pirmo un otro daļu elektroenerģijas galalietotājam ir tiesības mainīt elektroenerģijas tirgotāju. Tāpat minētā likuma 27.pants paredzēja, ka elektroenerģijas cenu nosaka ražotāji, tirgotāji un lietotāji, savstarpēji vienojoties, izņemot šajā likumā paredzētos gadījumus. Lai nodrošinātu pakāpenisku elektroenerģijas tirgus liberalizāciju mazaizsargātām galapatērētāju grupām, Elektroenerģijas tirgus likuma pārejas noteikumu 2.punkts noteica, ka šā likuma 35.panta otrā daļa attiecībā uz mājsaimniecības lietotājiem stājas spēkā 2007.gada 1.jūlijā. Savukārt šā likuma 35.panta pirmajai daļai un otrajai daļai attiecībā uz elektroenerģijas galalietotājam, kam ir pieslēgums pārvades sistēmai vai kam ir pieslēgums sadales sistēmai, bet kas nav mājsaimniecības, attiecībā uz tiesībām bez ierobežojumiem mainīt elektroenerģijas tirgotāju pārejas noteikumi netika noteikti. Minētais norāda, ka arī pirms 2007.gada 1.jūlija nepastāvēja juridisku šķēršļu daļai no galalietotājiem izvēlēties elektroenerģijas tirgotāju.

Turklāt atbilstoši VAS „Latvenergo" 2005.gada pārskatā norādītajam, lai nodrošinātu klientus ar nepieciešamo elektroenerģijas apjomu, tā jau 2005.gadā iepirka elektroenerģiju arī no Igaunijas un Lietuvas ražotājiem (*sk.* https://www.latvenergo.lv/files/news/report/GP2005.pdf). VAS „Latvenergo" 2007.gada pārskatā norādīts, ka 2007.gadā palielinās VAS „Latvenergo" importētās un eksportētās elektroenerģijas apjomi, kas saistīts ar tirdzniecības uzsākšanu Skandināvijas elektroenerģijas biržā *Nord Pool* un salīdzinoši zemajām elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenām Baltijas reģionā 2007.gada vasaras periodā, kas veicināja elektroenerģijas importu (*sk.* https://www.latvenergo.lv/files/text/2007_GP.pdf). Ņemot vērā, ka subsidētās elektroenerģijas iepirkums no vietējiem ražotājiem samazina iepirkuma apjomu no citu valstu ražotājiem un tirgotājiem, minētais norāda, ka arī pirms 2007.gada 1.jūlija Latvijas tirgus bija saistīts ar citiem tirgiem un šāds elektroenerģijas iepirkums ietekmēja tirdzniecību starp dalībvalstīm.

Līdz ar to apgabaltiesa uzskata, ka šobrīd šāda zaudējumu atlīdzinājuma izmaksa (tostarp par periodu pirms 2007.gada 1.jūlija) draud radīt konkurences izkropļojumu Eiropas Savienības iekšējā tirgū, jo sniedz pieteicējai priekšrocības izmantot publiskos līdzekļus enerģijas ražošanas izmaksu segšanai lielākā apmērā nekā citiem uzņēmumiem (*sk. Eiropas Komisijas paziņojuma par līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktā minēto atbalsta jēdzienu (2016/C262/01) 187. un 189.punktu un tajā norādīto judikatūru*).

Ievērojot minēto, apgabaltiesa secina, ka konkrētā zaudējumu atlīdzinājuma izmaksa pieteicējai ir saistīta ar valsts atbalstu.

[27] Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punkts aizliedz valstij īstenot valsts atbalsta pasākumus (piešķirt vai mainīt atbalstu), iekams tas nav paziņots Eiropas Komisijai un Eiropas Komisija nav pieņēmusi lēmumu par atbalsta saderību ar iekšējo tirgu.

Regulas ES 2015/1589 2.panta 1.punkts noteic, ka, ja regulās nav paredzēts kas cits, tad par visiem projektiem piešķirt jaunu atbalstu attiecīgā dalībvalsts laikus paziņo Eiropas Komisijai. Saskaņā ar regulas ES 2015/1589 3.pantu atbalstu, par kuru jāpaziņo Eiropas Komisijai, neievieš, kamēr Eiropas Komisija nav pieņēmusi lēmumu, kas atļauj šādu atbalstu, vai kamēr nav uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts. Regulas ES 2015/1589 1.panta „f" apakšpunkts noteic, ka jauns atbalsts, kas ieviests, pārkāpjot Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punktu, ir nelikumīgs atbalsts.

Saskaņā ar regulas ES 2015/1589 1.panta „c" apakšpunktu jauns atbalsts ir jebkurš atbalsts, t.i., atbalsta shēmas un individuāls atbalsts, kas nav pastāvošs atbalsts, tostarp pastāvoša atbalsta grozījumi. Savukārt regulas ES 2015/1589 1.panta „b" apakšpunkts noteic, ka pastāvošs atbalsts ir: i) neskarot (..) Čehijas Republikas, Igaunijas, Kipras, Latvijas, Lietuvas, Ungārijas, Maltas, Polijas, Slovēnijas un Slovākijas Pievienošanās akta IV pielikuma 3.punktu un papildinājumu (..), jebkāds atbalsts, kas pastāvējis pirms LESD stāšanās spēkā attiecīgajās dalībvalstīs, t. i., atbalsta programmas un individuālais atbalsts, kas ieviests pirms LESD stāšanās spēkā un ko joprojām piemēro pēc LESD stāšanās spēkā; ii) atļauts atbalsts, t. i., atbalsta shēmas un individuāls atbalsts, ko atļāvusi Komisija vai Padome; iii) atbalsts, ko uzskata par atļautu, ievērojot Regulas (EK) Nr.659/1999 4.panta

6.punktu vai šīs regulas 4.panta 6.punktu, vai kas atļauta pirms Regulas (EK) Nr.659/1999, bet saskaņā ar šo procedūru; iv) atbalsts, ko uzskata par pastāvošu atbalstu saskaņā ar šīs regulas 17.pantu; v) atbalsts, ko uzskata par pastāvošu atbalstu, jo ir iespējams konstatēt, ka tā ieviešanas laikā tas nav bijis atbalsts, bet pēc tam iekšējā tirgus attīstības dēļ – dalībvalstij neieviešot izmaiņas – tas kļuvis par atbalstu. Ja daži pasākumi kļūst par atbalstu tādēļ, ka Savienības tiesību akti nosaka kādas darbības liberalizāciju, tad pēc datuma, kas noteikts liberalizācijai, šādus pasākumus neuzskata par pastāvošu atbalstu.

Ievērojot minēto, lai izdarītu secinājumus par pieteicējas tiesībām uz konkrētā mantiskā zaudējuma par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 31.martam atlīdzinājumu un nepieciešamību veikt saskaņošanu ar Eiropas Komisiju, ir jāizslēdz iespēja, ka atbilstoši regulas ES 2015/1589 1.panta „b" apakšpunktam tas ir pastāvošs atbalsts. Uz to norādīts arī Eiropas Komisijas atzinuma 28.-36.punktā.

Lietā nav strīda, ka šāds mantiskā zaudējuma atlīdzinājums neatbilst regulas ES 2015/1589 1.panta „b" apakšpunkta „i" un „iii" apakšpunktam.

Tāpat nav konstatējams, ka šādu atbalstu ir atļāvusi Eiropas Komisija vai Padome. Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 ir izvērtēta shēma, kas bija spēkā laika posmā no 2007.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim, pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likumu, noteikumiem Nr.503, noteikumiem Nr.198 un noteikumiem Nr.262. Taču minētajā lēmumā nav vērtēta un atļauta shēma vai individuāls atbalsts, kas šajā pašā laika periodā bija spēkā vai agrāk/vēlāk tiek piešķirts, pamatojoties Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmo daļu un Enerģētikas likuma 40.panta pirmo daļu. Līdz ar to arī šāds konkrēts mantiskā zaudējuma atlīdzinājums neatbilst regulas ES 2015/1589 1.panta „b" apakšpunkta „ii" apakšpunktam.

Apgabaltiesa uzskata, ka mantisko zaudējumu izmaksa neatbilst arī regulas ES 2015/1589 1.panta „b" apakšpunkta „iv" un „v" apakšpunktos ietvertajam pastāvoša atbalsta definējumam.

Regulas ES 2015/1589 17.pants noteic noilguma termiņu attiecībā uz atbalsta atgūšanu, bet konkrētajā gadījumā tiesa tikai lems par pieteicēja tiesībām uz zaudējumu atlīdzinājumu. Tādēļ šādam maksājumam nevar būt iestājies noilgums. Pat ja pieteicējas prasījums par mantisko zaudējumu atlīdzinājumu balstās nacionālajās tiesību normās noteiktās tiesībās un piešķirumā, kas bija spēkā pirms konstatētā tirgus liberalizācijas datuma, un sākotnēji nav uzskatīts par valsts atbalstu, tad pēc tirgus liberalizācijas atbilstoši regulas ES 2015/1589 1.panta „b" apakšpunkta „iv" apakšpunkta pēdējam teikumam šāds pasākums nav uzskatāms par pastāvošu atbalstu.

Apkopojot minēto, apgabaltiesa secina, ka tiesas noteiktā mantiskā zaudējuma atlīdzinājuma piešķiršana pieteicējai ir vērtējama kā jauns valsts atbalsts, kas jāpaziņo Eiropas Komisijai, un pirms Eiropas Komisija nav pieņēmusi lēmumu, kas atļauj šādu atbalstu, vai kamēr nav uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts, pieteicējai nav tiesību šādu mantisko zaudējumu atlīdzinājumu saņemt.

[28] Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas pastāvīgo judikatūru Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punkts ievieš jaunu atbalsta projektu preventīvu kontroli. Šādi noteikta preventīva kārtība paredz, ka tiek īstenots tikai saderīgs atbalsts. Lai sasniegtu šo mērķi, atbalsta projekta īstenošana tiek atlikta līdz brīdim, kad šaubas par tā saderību tiek kliedētas ar galīgu Eiropas Komisijas lēmumu. Šīs kontroles sistēmas īstenošana ir, pirmkārt, Eiropas Komisijas un, otrkārt, valsts tiesu ziņā, un to attiecīgās lomas ir viena otru papildinošas, bet atšķirīgas. Valsts tiesas nav kompetentas lemt par valsts atbalsta saderību ar iekšējo tirgu, jo šī pārbaude ietilpst Eiropas Komisijas ekskluzīvajā kompetencē (*sk. 2013.gada 21.novembra sprieduma lietā C-284/12, Deutsche Lufthansa, 25.-27.punktu un tajā norādīto judikatūru un 2016.gada 26.oktobra sprieduma lietā C-590/14, Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE 95. un 96.punktu un tajā norādīto judikatūru*). Eiropas Savienības tiesību normu piemērošana valsts atbalsta jomā ir balstīta uz lojālas sadarbības pienākumu starp, pirmkārt, valsts tiesām un, otrkārt, Eiropas Komisiju un Savienības tiesām, kuras ietvaros ikviena no tām rīkojas atkarībā no lomas, kas tai ir paredzēta līgumā. Šīs sadarbības ietvaros valsts tiesām ir jāveic visi vispārējie vai īpašie pasākumi, kas ir piemēroti, lai nodrošinātu no Savienības tiesībām izrietošo pienākumu izpildi, un jāatturas veikt pasākumus, kas var apdraudēt līguma mērķu sasniegšanu (*sk. 2013.gada 21.novembra sprieduma lietā C-284/12, Deutsche Lufthansa, 41.punktu*).

Arī Eiropas Komisija atzinuma 40.-41.punktā, atbildot uz apgabaltiesas jautājumiem par nepieciešamību vērtēt valsts atbalsta saderību un pārmērīgas pārkompensācijas esību, ir norādījusi, ka valsts atbalsta saderības novērtējums ir ekskluzīvā Eiropas Komisijas kompetencē, tostarp valsts tiesa nav kompetenta lemt par to, vai pasākums, kas neietilpst Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140 darbības jomā, varētu būt saderīgs ar iekšējo tirgu.

Ievērojot minēto, apgabaltiesas kompetencē nav vērtēt, vai šāda valsts atbalsta kā mantisko zaudējumu atlīdzinājuma piešķiršana pieteicējai atbilst saderības nosacījumiem (tostarp samērīguma nosacījumam, ka atbalsts nedrīkst pārsniegt atšķirību starp elektroenerģijas ražošanas izmaksām, kas rodas, ražojot elektroenerģiju, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un elektroenerģijas tirgus cenu), kā arī vērtēt, vai kopsakarā ar valsts atbalstu, kuru pieteicēja saņēma vai saņem atbilstoši kādai citai atbalsta shēmai vai individuālam atbalstam, pieteicēja netiks pārkompensēta.

[29] Ja Eiropas Komisija pieņem lēmumu, kas atļauj šādu atbalstu (vai ir uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts), tad pieteicējas tiesības uz zaudējumu atlīdzinājumu ir nodrošināmas.

Vienlaikus apgabaltiesa atzīst, ka Zaudējumu atlīdzināšanas likums, kā arī citas spēkā esošas nacionālās ārējo normatīvo aktu normas neregulē jautājumus par zaudējuma atlīdzinājumu un tā izmaksu gadījumā, kad šāds zaudējumu atlīdzinājums atbilst valsts atbalsta pazīmēm un par tādu ir nepieciešamas paziņot Eiropas Komisijai lēmuma pieņemšanai. Tāpat tiesību normas neparedz piemērošanas mehānismu, kas noteiktu pienākumu valstij veikt plānotā atbalsta paziņošanu Eiropas Komisijai gadījumā, kad tiesa lemj par šāda mantiskā zaudējuma atlīdzinājuma piešķiršanu. Apgabaltiesa ņem arī vērā Finanšu ministrijas kā komercdarbības uzraudzības institūcijas Latvijā (Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 9.panta pirmā daļa) pārstāvju sniegtos paskaidrojumus, ka, pirms tiesa nav izspriedusi par pieteicējas tiesībām uz konkrētu mantisko zaudējumu atlīdzinājumu atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likumam, valstij nav pamata sniegt paziņojumu par teorētiski iespējama valsts atbalsta piešķiršanu un sagaidīt Eiropas Komisijas lēmumu par to.

Ņemot vērā efektivitātes principu un juridiskās obstrukcijas aizlieguma principu, kā arī to, ka valsts tiesām ir pienākums interpretēt valsts tiesību normas, cik vien iespējams tādējādi, lai ar šo normu piemērošanu tiktu sekmēta Eiropas Savienības tiesību īstenošana, kā arī novērstu prettiesiska atbalsta izmaksu, apgabaltiesa atzīst, ka ir pamats apmierināt pieteicējas prasījumu par mantisko zaudējumu atlīdzinājumu un uzdot Komisijai tos atlīdzināt ar priekšnosacījumu, ka ir saņemts Eiropas Komisijas lēmums, kas atļauj šādu atbalstu, vai kamēr nav uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts. Savukārt Ekonomikas ministrijai uzliekams pienākums divu mēnešu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas iesniegt Eiropas Komisijai attiecīgu komercdarbības atbalsta paziņojumu.

Apgabaltiesa norāda, ka, kamēr nav saņemts Eiropas Komisijas lēmums, kas atļauj šādu valsts atbalstu (vai kamēr nav uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts), pieteicējai ar šo spriedumu nav piešķirtas tiesības saņemt mantisko zaudējumu atlīdzinājumu 14 360,39 *euro* apmērā un Komisijai nav pienākuma to izmaksāt.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

Apmierināt SIA „MHK Abuls" pieteikumu par mantisko zaudējumu atlīdzinājumu.

Uzdot Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai atlīdzināt SIA „MHK Abuls" mantiskos zaudējumus 14 360,39 *euro* (četrpadsmit tūkstoši trīssimt sešdesmit *euro* un 39 centi) apmērā ar priekšnoteikumu, ka ir saņemts Eiropas Komisijas lēmums, kas atļauj šādu atbalstu, vai kamēr nav uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts.

Uzdot Ekonomikas ministrijai divu mēnešu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas iesniegt Eiropas Komisijai attiecīgu komercdarbības atbalsta paziņojumu.

Piespriest no Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas par labu SIA „MHK Abuls" tās samaksāto valsts nodevu 85,38 *euro* (astoņdesmit pieci *euro* un 38 centi) apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs M.Birzgalis

Tiesneši K.Berķis

L.Vīnkalna